

Dat toch ware het zwichten van den slaaf, en niet de eenswillendheid van het kind. En daarom voegt de Catechismus er zoo terecht bij: *sonder enig tegenspreken*. Dit toch bedoelt niet, dat ge, ja, uw morrende stem het zwijgen op zult leggen, om inmiddels in uw hart tegen uw God te blijven overstaan, maar stellig evenzeer dat in uw hart zelf, en als we zoo zeggen mogen, tot in den wortel van uw hart, de tegenstand moge overwonnen worden, opdat de eenswillendheid de overhand moge verkrijgen. En dit nu is een zeer diepe zaak, juist omdat de wil die in ons opkomt, niet eea: wil is die in de lucht hangt, niet een invallende of grillige wil is, maar een wil, die zoo en niet anders is, omdat aldus en niet anders de gesteldheid van ons hart is. Onze wil hangt met ons zielsbestaan saam. De wortel en het vezelweefsel van den wortel van onzen wil liggen zoo diep in ons innerlijk wezen ingevlochten. Komt er dus in u een wil op, die anders is dan Gods wil en tegen zijn wil ingaat, dan is dit een teeken, dat uw innerlijk zielsbestaan niet goed is, en dat uit dat verkeerde innerlijk bestaan de verkeerde wil zich opvoegt. Zijt ge nu teeder voor uw God, dan bedroeft dit u, omdat ge weet en belijdt, dat Gods wil alleen goed is, en het dus een teeken van innerlijke ongezondheid is, dat uw wil zich richt op iets, dat niet goed is, en deswege uw uw God afgaat. Bij zulk een droefheid Jer-ziele naar God beduidt derhalve de bede: *«Uw wil geschiede»*, volstrekt niet alleen: *«Geef mij op dit oogenblik de genade, om tegen mijzelf in, toch uw wil te volbrengen»*, maar veel meer en veel dieper: *«Zet, o mijn God, alzo mijn hart om, dat uit dit nu verkeerde, maar dan door u bekeerde hart, geen andere wil opkome, dan die met uw wil, die alleen goed is, saamvalle»*.

Intusschen geven we toe, dat zoo diep uit het hart deze bede lang niet altoos zal oprijzen. Dat kan alleen in zeer ernstige oogenblikken, als ons een zaak bezig houdt, die heel ons denken inneemt. Maar tot zulk een diep leven komt ge niet bij die vele kleine voorkomende voorvallen in het leven, die op staanden voet een beslissing eischen, en dan afdaan zijn. Bij al zulke kleine worstelingen komt het dus eenvoudig op *gehoorzaamheid* aan; op een vasten regel des levens, om zoodra ge gevoelt, dat gij zoudt willen, maar dat Gods wil anders is, zonder aarzelen, aanstands en volvaardig, zonder over de gevolgen te denken, uw eigen wil te onderdrukken, en te loopen in het pad van Gods geboden. En dit nu is daarom zoo gewichtig, omdat het de gewoonte van uw wijze van doen geldt. Dit merkt ge aanstands als ge twee kinderen Gods, die geestelijk niet veel verschillen, in hun gewone doen onderling vergelijkt. Dan toch vindt ge gedurig, dat de één bij zulk een strijd tusschen Gods wil en zijn wil, schier nooit aarzelt, maar aanstands doet zoodals God het wil, maar dat de ander nog gedurig den wil zijns Gods ontloopt, of althans er nog lang voorstaat, of hij wel toe zal geven. Ge merkt dit bij die vele kleine leugentjes, kleine oneerlijkheden, kleine uitingen van drift en toorn, kleine onliefheden, korzelheden, onmatigheden, gierigheden en wat dies meer zij. Daar is de één reeds lang overheen, maar de ander bezwijkt er nog voor, of althans ze baren hem nog telkens moeite en spanning. Daarom zeiden we, dat het hier de gewoonte van ons doen geldt. Dit toch is een zaak van oefening. Wie in tien, twaalf van die kleine voorvallen beweet, verzwakt zijn wilskracht ten goede; maar ook wie in tien, twaalf van die kleine voorvallen overwon, heeft zijn wilskracht ten goede gesterkt, zich aan zijn God gewend, en kan, zij het dan ook half onwillens, althans gehoorzamen. Ja, dit gehoorzamen is hem ten leste zoodaer een regel des levens geworden, dat het ten slotte vanzelf gaat. En daarom nu heeft die bede: *«Uw wil geschiede»* ook dezen zin, dat ge, om van uw onheilge gewoonte af te komen, en u aan heiliger gewoonte te wennen, de toelichting tot uwen God neemt, of Hij, in zijn genade u alzo bewerken moge, dat het eenvoudig, kinderlijk gehoorzamen, zonder veel redeneering en worsteling, in al deze vele kleine voorvallen van het dagelijksche leven u tot een *tuwede natuur* moge worden. Want het is wel waar, dat deze kleine voorvallen des levens niet die hooge betekenis hebben, die aan principieele worstelingen moet worden toegekend, maar bedenkt wel, dat die principieele worstelingen slechts een enkel maal voorkomen, terwijl die kleine voorvallen elken morgen en elken avond op uw weg liggen. Vlak op de derde bede volgt de bede om het *dagelijksche* brood; waarom dan ook die derde bede niet ook toegepast op uw *dagelijksche* leven?

„Zonder mij kunt gij niets doen.”

Ik ben de wijnstok, en gij de ranken; die in mij blijft, en ik in hem, die draagt veel vrucht: want zonder mij kunt gij niets doen. Joh. 15:5.

Gewoonlijk doen bij onze vruchtboomen de kleine en *stijve* twijgen het meest; want juist van die *dunne* takjes plukt ge in den herfst de beste vrucht. Wat dus noch de dikke stam noch de zware ranken doen konden, dat hebben, als de zomer om is, die versch uitgebotte twijgen gedaan; zij hebben de druifstrossen gemaakt; en van dat dunne vruchthout wordt de muskadel geplukt.

Die twijgjes kunnen dus veel, zeer veel doen; doch onder één beding, en dat beding is, dat die kleine, dunne twijgjes stevig aan den boom blijven zitten. Immers begaat gij de onvoorzichtigheid, om het twijgje ook maar even te knakken, dan is het op eenmaal uit, dan verdort het, en kan het niets meer doen.

Elke boom spreekt dus in de natuur tot al zijn twijgjes en al zijn vruchthout: *Zonder mij kunt gij niets doen*. Van mij afgekapte, of ook maar afgeknakte, voelt gij u geen levenssap meer

toevloeden. In mij vastgegreid, kunt ge vrucht doen rijpen, en die vrucht, als ze straks gerijpt is, aan den mensch in den schoot doen vallen. Maar ook, van mij afgegeven, dan is op eenmaal al uw macht vergaan, kunt ge geen enkelen bloesem meer doen uitbitten, geen enkele vrucht zich meer doen zetten. In mij vastzittende vermoegt ge als vruchthout *aller*, maar ook, zonder mij, omdat ik uw boom ben, vermoegt ge als vruchthout *niet*.

Dit nu is het, wat onze hoogste Profeet en Leeraar, bijzonderlijk van den wijnstok heeft opgemerkt. In den wijnstok inzettende, kunnen de ranken overvloediglijk vrucht dragen, maar zonder den wijnstok, buiten den wijnstok, en van den wijnstok losgemaakt, zijn ze niets dan brandhout, en kunnen ze, wat aangaat het vrucht voortbrengen, niets, volstrekt niets meer doen.

Nu was dit niet iets, dat Jezus als een nieuwe ontdekking aan zijn jongeren mededeelde. Integendeel, dat dit zoo was, wisten de discipelen ook wel; juist zoodals ook nu nog elke opgeschoten knaap dit weet. Of wie onder ons zou een door den wind afgebroken twijgje oprapen en bewaren, denkende: Er zal toch nog wel vrucht aan komen.

Jezus sprak met dit te zeggen, dus niets nieuws uit. Veel eer onderstelde hij, dat elk van zijn jongeren het ook wel wist, en er evenzoo over dacht. En het nieuwe kwam er eerst in, toen Jezus dit zeer gewone uit het leven van boom en tak, van wijnstok en rank, nu opeens op zichzelf toepaste, en met andere woorden dit tot zijn jongeren, in hen tot heel zijn kerk, en in zijn kerk tot elk van zijn uitverkorenen zeide: *«Gij zijt het vruchthout, aan uw twijgjes moet de vrucht uitbitten, zich zetten en ripen, en dat kan, daartoe zijt ge bekwamd. Overvloediglijk vrucht voortbrengen, en straks als ze gerijpt is, die voor de eere van uw God en voor het heil uws naasten afwerpen, dat kunt gij doen; mits, en dit beding is onoverbiddelijk, mits ge met de geestelijke vezelen des geloofs in mij als uw Wijnstok vast blijft zitten. Want, en prent u dit diep in, zijt ge eenmaal van mij losgemaakt, of ook maar afgeknakt, zoodat uit mij u het levenssap ophoudt toe te vloeien, dan rijpt er niet één enkele vrucht meer aan uw twijgje. Zonder het levenssap uit den Wijnstok kan de rank en aan die rank het twijgje niets, volstrekt niets doen.»*

Ge ziet hieruit, hoe dikwijls dit besliste en aangrijpende woord van Jezus: *«Zonder mij kunt gij niets doen»*, mis wordt verstaan.

Veelal toch wordt het op zichzelf genomen, los van het verband waarin Jezus het sprak, en dan duidt men het op de Goddelijke hulpe, die Jezus ons in zijn genade moet verleenen, om ons voornemen te doen slagen en gelukken.

Het krijgt dan geheel gelijken zin, alsof iemand zeide: *«Zonder God kan ik niets doen.»*

Het wordt dan verstaan van onze creatuurlijke onmacht; en immers niets, niets kan ooit aan het machteloos creatuur gelukken, tenzij de almogende en alomtegenwoordige kracht Gods hem daarbij schraagt en draagt.

Zoo wordt dan dat schoone, rijke zeggen: *«Zonder mij kunt gij niets doen»*, opgevat in den zin van het Voorzienigheidsgehoof, en schijnt het ons aan te sporen, om bij geen ding het gebod en de smeeking te verzuken, maar bij al wat we ondernemen, de machtige hulpe en den onverwinkelen bijstand van onzen God in Christus in te roepen.

Doch hoe waar dit alles ook zij, toch heeft dit alles met wat Jezus hier zegt, niets te maken. Jezus spreekt daar niet van.

Hij spreekt van heel iets anders. Niet van uw plannen en voornemens, maar uitsluitend van uw dure roeping, om vrucht te dragen voor de eere van uw God.

Niet van zijn genadige hulpe, als aan wien alle macht in hemel en op aarde is gegeven; maar uitsluitend van het levenssap der ael, dat u uit hem, als uw Wijnstok moet toevloeien. En zoo ook niet van uw creatuurlijke beperktheid en onmacht als schepel; maar, heel anders, uitsluitend van uw volstrekt onvermogen, als geloovige, om eenige geloofsvrucht voort te brengen, buiten het geestelijk levensverband, waarin uw ziel met hem, als het Hoofd des Lichaams moet staan.

Wie één plante met mij is, wil Jezus zeggen, die draagt vanzelf vrucht; maar ook, wie als afgescheurde rank of tak, naast mij als zijn plante, komt liggen, is tot alle vrucht dragen volstrektelijk onbekwaam.

«Zonder mij kunt gij niets doen» beduidt: Zonder levensgemeenschap met uw Heiland, mist gij elk vermogen, om zelfs het kleinste geloofsvruchtje voort te brengen.

Nu is het juist en scherp inzien van deze duidelijke betekenis van Jezus' zeggen waarlijk niet onverschillig.

Duidt ge toch dit zijn woord mis, en denkt ge daarbij aan de genadige hulpe van Jezus voor het welslagen van wat ge onderneemt, dan komt het u slechts een enkel maal in den zin, als ge voor de uitvoering van een nieuw plan u opmaakt.

Maar verstaat ge het, in dien duidelijken zin, waarin Jezus het bedoeld heeft, dan is het een geloofswoord *voor elken dag*, dat u elken morgen bij uw ontwakken tegenklinkt, en dat u elken avond, eer ge u ter ruste legt, of veruost of oordeelt.

Immers *vrucht dragen* moet het geloof volstrekt niet alleen bij wat ge onderneemt voor de kerk, voor de zending, voor de school of voor de armverzorging; maar *vrucht dragen* moet ge, allereerst zelfs, in uw *dagelijksche* leven, in uw *beroop* en in uw *huisgezin*.

Geen dag, wat zeg ik, geen morgen, geen middag en geen avond mag er voorbijgaan, dat ge geen vrucht draagt voor de eere van uw God. Heel uw leven, op den Sabbat en in de week, en al die dagen lang in elk u voorkomend geval, moet dat vrucht dragen voortgaan.

Er moet een vrucht dragen des geloofs in *alles* zijn. In al uw arbeid, in al uw omgang, in al uw zorge, in al uw moeite, tot zelfs in alle verdriet en alle lijden, dat u overkomt.

Vrucht des geloofs, vrucht tot Gods eere in uw omgang met uzelf, in de vorming van uw karakter, in de ontwikkeling van uw geest, in het beteugelen van uw harstochten, in het inbinden van uw drift en uw humeur, in het afstaan van ijdelheid, in het dempen van uw trots en hoogmoed, in het reinigen van uw hart.

Vrucht des geloofs, vrucht tot eere van uw God, moet er zijn in uw betrekking tot uw man of vrouw, in uw zorge voor de kinderen, die uw God u gaf, in uw verkeer met uw broeders en zusters, in uw verhouding tot uw dienstbaren, of, zoo ge zelf dienstbaar zijt, in uw verhouding tot wie over u gesteld zijn.

En zoo ook, vrucht des geloofs, vrucht tot eere van uw God, moet er aan de twijgen uwer ziel bloeien en rijpen, bij het u kwijten van uw levensstaak, bij het verzorgen van alle ding dat u is toevertrouwd, bij het volvoeren van de

dagelijksche levensstaak, bij het afdoen van wat u elken dag als taak is opgelegd.

In en bij dit alles, zult ge als geloovige, als kind van God, u niet tevreden stellen met een vrucht van burgerlijke gerechtigheid, maar zult ge een vrucht des geloofs dragen, en elke dag is verspeeld en verzonid, waarop de hemelsche Landman die *geloofsvrucht* niet aan uw takken vindt.

Zoo keert Jezus met dat diepe woord: *«Zonder mij kunt gij niets doen»*, ook tot u in, in uw huis. Hij zoekt er u mee op in uw woning. Hij roept het u toe elken morgen en elken avond. Hij verzelt er u mede bij allen arbeid. Hij fluisert het u in bij elke moeilijkheid, waarvoor ge in het dagelijksche leven komt te staan.

Niets zonder levensverband met mij. Gij staat, als geloovige, niet op u zelf. Gij zijt niet zelf een boom, met eigen wortel, maar slechts een tak, een twijg, een rank. Niet in u, in mij alleen is de wortel, en alleen uit dien wortel kan het levenssap des geloofs u toekomen. Wat wildet gij dan doen zonder mij?

Zij het dus al, dat gij matiglijk leeft, en stil uw arbeid verricht, en vrede houdt met wie om u zijn, toch is dit alles nooit een geloofsvrucht, als het uit u zelve opkomt, als gij dat in eigen kracht zoo wrocht.

Ge toet dat niet anders dan een wrange, bittere, wormsteking vrucht, die uw God niet tot zijn eere plukt, maar als onbruikbaar wegwerpt; juist zoodals gij in den herfst het onrijpe, aangestoken oog uitwerpt, om alleen het goede, rijpe oog in uw korven te verzamelen.

En daarom, zal uw leven een *leven* des geloofs zijn, en een *vrucht* des geloofs dragen, dan komt al dit eigen werk niet eenmaal in aanmerking, en telt alleen datgene mee, wat uit Jezus in u kwam, en door hem, door zijn gemeenschap, door het uit hem u toevloeiend levenssap tot een *vrucht des geloofs* gemaakt is.

Doch dan volgt hier ook uit, dat al uw ijver om niet is en al uw inspanning niet gedijen kan, indien niet dagelijks die gemeenschap met den Wijnstok door u gezocht en bevestigd wordt.

Ge leidt het leven van een Christen, van een kind van God niet, zoo ge, ja, belijdt, dat Christus uw Heiland is, maar nu voorts buiten hem om, en buiten zijn gemeenschap, uw leven inricht, uw dag besteedt en uw taak afwerkt.

Christen is alleen hij, die in Christus is ingeplant, en, eenmaal in hem ingeplant, die inplanting elken dag overweegt, er mee rekent, er uit leeft.

En daarom baat het u niet, of ge al, bij een enkele moeilijke zaak die u voorkomt, tot uw Jezus uw toevlucht neemt; want immers dan zijt ge niet aan hem gewend, dan is hij u als een vreemde; als een Heiland, die van verre staat; en nu, voor dat ééne oogenblik tot u komen en u uithelpen moet.

Neen, om als een kind van God te leven, moet uw leven *elken dag* uit den wortel, die in Christus is, opbloeien, *al den dag* door de overmacht die de Wijnstok over de rank heeft, beheerscht worden, en moet *heel uw leven* door dat in Christus ingeplant zijn u dragen.

Zonder mij kunt gij niets doen, is niet enkel een waarschuwing, om niets zonder Jezus te beginnen, maar ook een prikkel, die u in de ziel dringt, om u te zeggen, dat *ge vrucht aan elken dag* moet zijn, en dat ge daarom elken dag van uw leven zoeken zult die innige levensgemeenschap met uw Heiland, waaruit alleen de kracht, om vruchten tot Gods eere te dragen, u toekomt.

Amsterdam, 23 Februari 1894.

De Zending.

Zeiden hebben zich bij een graf de gedachten in aller hart zoo vermenigvuldigd, als bij het graf van Keuchenius, en ook de vrienden der Zending hebben diep gevoeld, wat kracht hun voor het hun aanbevolen werk door Keuchenius' dood ontvallen was.

Niet dat Keuchenius zelf zoo actief in het werk der Zending optrad. Dit liet hij meer aan anderen over.

Maar het feit moet niet voorbijgezien, dat de Zending, op zoo velerlei wijze afhangt van de gunst of ongunst der bewindvoerders van onze Koloniën, en onder de mannen, die hierin zeggenschap hadden, stak niemand boven Keuchenius uit.

Keuchenius had zich door zijn vrijmoedige bijdragen en door zijn onverschrokken houding in heel onze Indiën een naam verworven, die ver buiten den kring der Zendingvrienden weerkloek.

Hij was een van de zeldzame mannen, wier naam in heel Indië bekend was, en allenwerf met eere en met lof werd genoemd. Meer dan eens kwamen zelfs getuigenissen uit de Oost, die de verwachting vertolkten, hoe eigenlijk alleen Keuchenius de man was, op wien men voor de beredering van dezen boedel zijn hope gevestigd hield.

Dat nu zulk een man met zulk een belijstheid ook voor de Zending in het krijt trad, gaf natuurlijk aan de zake der Zending een algemeen *relief*. Naar hem werd, als hij sprak, althans geluisterd. Zijn meening kon niet zoo dwaas in het oog, zelfs der verst afstaanden, zijn, of er diende acht op te worden geslagen.

En zoo is het dan niet het minst aan Keuchenius te danken, dat er metterdaad in de algemeene opinie over het werk der Zending zekere kentering viel op te merken.

Voor het spottend schouderophalen van welker kwam allengs de ernstige vraag, of het Gouvernement, ook met het oog op zijn eigen belang, niet wel zou doen met de Zending partij te trekken, en of aanmoediging van den missionairen arbeid niet gezonder politiek ware te achten, dan het laffe heulen met den Islam.

De fraaie *Missisghit*, die voor 's lands geld in Atjeh gebouwd werd, was het keerpunt.

Tot dien tijd toe beelden de bewindhebbers zich nog altijd in, dat men, o, zoo veel won met den Islam naar de oogen te zien, en zich op Allah als den waarachtigen God te beroepen, niet wijl ze hierin zelf geloofden, maar in de hoop, dat deze ongemeende woorden ongemeenen indruk op de bevolking zouden maken.

Maar dit sloeg tegen.

Uit dank voor de fraaie *Missisghit* bestookten de Atjehers ons nog eens zoo fel, en toen nu juist hiermee Keuchenius' terug-

keer saamviel, vond zijn woord steeds meer ingang, en mag nu reeds gezegd, dat vrij algemeen de opinie heerscht, dat het Gouvernement aan de Halve maan den rug heeft toe te keeren, en dat van de Zending voor de toekomst eer steun dan verzwakking is te wachten.

Nu stelle men dit niet hoog. Immers het Gouvernement wijzigde zijn gedragslijn niet uit geloof, niet uit berouw, maar uit *utiliteit*. Niet om den Christus boven Mahomed te eeren, maar om voor eigen veiligheid een steunpunt te vinden, glog het tot de gewijzigde houding over.

Maar dit neemt niet weg, dat ook langs dezen weg aan de Zending verademing toekomt, en dat zij dankbaar heeft te aanvaarden, wat God de Heere ook in dien weg ons als middel biedt om verder te komen.

Zelfs legt dit haar de verplichting op, om nu vooral volijverig op te treden, en van de aangeboden gelegenheid te overvloediger gebruik te maken.

Ja, meer nog.

De vraag rees namelijk bij ons, of het niet tijd werd, dat alle Zendingvrienden in Nederland saam zich bij petitie tot de Regeering wendden, om nu enkele artikelen van het Regelingereglement in herziening komen, er op aan te dringen, dat thans vóór alle dingen of althans te gelijker tijd, bij afzonderlijk ontwerp ook die artikelen herzien worden, die de rechtspositie der inlandische Christenen regelen.

Moeilijk is deze wijziging niet.

Dank zij vooral de degelijke studie van Mr. Van den Bergh, uit Delft, in de *Gids*, is men het er vrijwel over eens, hoe de nieuwe regeling zijn moet. Het kundige Departement van Koloniën is alzo zeer wel in staat, om in korten tijd deze zaak tot goede oplossing te brengen, te meer daar de Minister van Koloniën zelf verklaard heeft, dat de zaak in studie is, en dat zelfs correspondentie met Buitenzorg plaats greep.

Maar waarom dan getoet?

Moet het dan geen pijnlijken indruk maken, dat de Minister van Koloniën thans wel met allerlei andere wijzigingen van het Regelingereglement voor de Staten-Generaal kwam, maar deze wijziging nog uitstelde?

Waarom dit?

Is dan deze aangelegenheid voor Indië zelf niet van alles overwegend belang, en wekt het geen zorge voor de toekomst, nu vernieuwd uitstel ook hier afstel doet vreezen?

Onze staatsmachine is nog oud-modelsch, en werkt diensgevolge nog uiterst langzaam. Vooral hetgeen op de Koloniën betrekking heeft, gaat nog altoos op zijn elf en dertigste.

Het is wel de trekschuit niet meer, maar van de elektrische vonk merkt men nog minder.

Blijft deze zaak dus op de Ministerieele bureaux slapen, dan staat het te duchten, dat deze Minister weggaat, zonder de zoo gewenschte wijziging tot stand te brengen, en komt dan weer een ander aan het hoofd van Koloniën, dan begint het lieve correspondenten, en onderhandelen, en onderzoeken weer van voren af aan, en is er geen eind te voorzien van het eindelooze talmen.

Hier komt bij, dat is eenmaal de Kieswet van de baan, er minstens tien maanden overblijven, dat de Kamer toch met haar figuur min of meer verlegen zal zitten.

Ze is er dan nog. Ze kan dan nog niet weg. En toch is ze haar zedelijke kracht kwijt.

Ware dan nu juist zulk een tusschenperiode niet bij uitstek geschikt om deze zeer ernstige zaak eens op kalme wijze ter hand te nemen?

We gelooven het metterdaad, en zouden het zegenen, indien men dien weg insloeg. Men heeft ook wel gevraagd, waarom onze club in een zaak, die haar vooral ter harte moet gaan, niet het initiatief neemt, of ook, zoo de geheele club er niet aan wil, waarom dan voor het minst een tweediel leden deze koe niet bij de horens vatten.

En ook wij gelooven metterdaad, dat als niets helpt, ook tot dit uiterste moet worden overgegaan.

Toch mag niet verheeld, dat het parlementair initiatief op geen terrein zoo moeilijk is, als op Koloniaal terrein, omdat Kamerleden niet officieel met Buitenzorg kunnen corresponderen, en zulke correspondentie toch voor een goeden gang van zaken gewenscht is.

Het is daarom verreweg het beste, zoo de Regeering zelve voortgaat; en juist daarom zou het allicht niet ongewenscht zijn, indien de Zendingvrienden de Regeering hiertoe prikkelden; iets waarbij ze dan stellig op den steun der club rekenen konden.

Nu ware het uiteraard het meest gewenscht, zoo daartoe een gelijktijdige, eenparige en gelijktijdende actie van alle Zendingskrings hier te lande, en ook van de Rijnische Zending, zelfs met inbegrip van de Roomsche Missie, kon uitgaan.

Maar is dit niet te bereiken, laat dan althans voortgaan, wie voortgaan kan.

Er is hier *periculum in mora*.

Kraachtsverspilling.

I.

De redenen, waarom de Universiteit te beschouwen is als de aangewezen plaats, om een wetenschappelijke opleiding te ontvangen, zijn dan nu aan onze lezers bekend. Ze te herhalen ware een overtoollig goed werk.

Hiermee is echter niet gezegd, *noch* bedoeld, dat men desnoods ook niet aan een geïsoleerde faculteit, aan een «College» of vakschool, of ook bij een kundig repetitor, tot op zekere hoogte, een wetenschappelijke opleiding zou kunnen vinden. Immers er zijn zelfs automaten geweest, die, bijna zonder eenige leiding van anderen, zich zelve hebben opgeleid, en toch den diepen blik der wetenschap zich eigen maakten.

Hierbij worde echter wel onderscheiden.

Ot iemand al dan niet de wetenschappelijke plooi in zijn geest zal krijgen, hangt van tweeërlei af. Ten eerste van zijn *aanleg* voor de wetenschap, en ten andere van de wijze waarop die aanleg ontwikkeld wordt.

Op verre na niet bij de meesten, die zich aan de studie willen gaan wijden, vindt ge dezen wetenschappelijken aanleg in genoegzame mate aanwezig. Over het algemeen kan men de aankomende jongelieden in drie klassen indeelen. Er zijn er die dien aanleg terstond verraden; er zijn er in wie die aanleg *schuilt*, maar zwak; en er zijn er die dien aanleg bijna geheel missen; en het feit is aan alle universiteiten en scholen steeds erkend, dat de eerste van deze drie klassen altoos het karigst bezet is.

Dat men zich hierin zoo dikwijls vergist, vindt zijn oorzaak in hetgeen waarop we reeds vroeger zeiden, t. w. in de verwarring van *geleerdheid* met *wetenschappelijken zin*.

Men vindt soms jongelieden met een sterk geheugen, en talent voor talen of voor mathesis, die, dank zij deze gave, op de lagere school, bij het meer uitgebreid lager onderwijs, en zelfs nog op het gymnasium een uitstekend figuur maakten en hooge cijfers haalden. Hierop afgaande denken dan de ouders allicht, dat zulk een jongman daarom wetenschappelijken aanleg bezit. En toch dit is daarom nog volstrekt *niet* het geval. Geheugen en taaltalent duiden op zekeren aanleg voor veelgeleerdheid, maar zeggen nog volstrekt niets voor wetenschappelijken zin. Voor wetenschappelijken aanleg komt het niet op de *lagere* gaven van geheugen en taaltalent, maar op de *hoogere* gaven van generaliseerend en doordringend denkvermogen aan.

Doch hoe dit ook zij, dit zal wel een ieder toegeven, dat bij de wetenschappelijke opleiding alles u *meê* is, als ge een jongman voor u hebt, die de kiem voor deze hoogere gaven bezit, en alles *tegen*, zoo er iemand voor u staat, die de kiem voor deze hoogere gaven bijna geheel mist.

Daarbij komt dan in de tweede plaats de *voormede kracht* in rekening, die voor de wetenschappelijke ontwikkeling van uw inrichting als zoodanig uitgaat. Die kracht nu zal op een universiteit altoos veel groter zijn, dan op een vakschool of bij private opleiding.

Noemen we nu den wetenschappelijken aanleg van den jongen man A, en de voormede kracht van uw inrichting B, dan zal natuurlijk het resultaat het gunstigst zijn, als ge A + B hebt, d. w. z. als een jongman met uitstekenden aanleg gevormd wordt aan een inrichting, die rijke voormede kracht bezit.

Hebt ge daarentegen wel B, maar ontbreekt A, dan zal het resultaat pover wezen. En omgekeerd, hebt ge wel A maar ontbreekt B, dan zal het resultaat wel niet het hoogste, maar toch bevredigend zijn.

Hieruit nu volgt, dat er uit het feit, dat jonge mannen met uitstekenden wetenschappelijken aanleg soms automatisch, of door private opleiding, of op een vakschool rijk ontwikkeld zijn, nooit mag geconcludeerd, dat zulk een wijze v.a. opleiding *voor het gros der jonge lieden* het meest gewenscht is.

Integendeel, over het algemeen zal altoos het hoogste en het beste resultaat verkregen worden, indien de inrichting, waarbij ze studeeren, als zoodanig de hoogste vormingskracht bezit.

Uit dien hoofde mag noch kan dan ook anders geoordeeld, dan dat, wat aangaat de wetenschappelijke opleiding, de kerken altoos het veiligst gaan, zoo ze aan universitaire opleiding de voorkeur geven.

Te zeggen, dat een private opleiding of een vakschool, wat *dit punt* betreft, gelijk zou staan met of voorkeur zou verdienen *boven universitaire* opleiding, kan niet over de lippen komen van wie zelf bevoorliefd in wetenschappelijken zin werd opgeleid.

Dit is eenvoudig onmogelijk. En indien men over deze quaestie een stemming uitlokte van de mannen in heel Europa, [die op dit punt geacht kunnen worden, recht van meespreken te hebben, weet men vooruit zeker, dat het oordeel eenparig zou zijn, zonder ééne enkele uitzondering.

Intusschen de kerken Christi kunnen aan dit oordeel zich daarom niet zonder nadere restrictie onderwerpen, omdat «wetenschappelijke opleiding», hoe gewenscht ook, voor haar niet het één en al is.

Voor haar is de wetenschappelijke opleiding wel geen bijzaak, maar toch altoos *middel*, geen doel.

De kerken hebben ook op andere belangen te letten. Te letten ook op de *geestelijke* opleiding.

En overmits nu deze twee, althans tijdelijk in botsing kunnen geraken, zijn er zeer wel tijden en toestanden denkbaar, waarin de kerken, hoeezer ook ten volle erkennende, dat alle wetenschappelijke opleiding aan een vakschool altoos gebrekkelg was en moet blijven, niettemin aan de universiteit den rug zullen toekeren, en zich in een Vakschool terugtrekken.

Dit was zoo in de eerste eeuwen, toen de kerken zich van de Grieksche universiteiten terugtrokken en heil zochten in Catechenscholen. Dit was evenzoo een tijdlang onder Rome. En het moest wel ten derde-male zoo loopen, toen in de eerste helft dezer eeuw schier alle universiteiten onge-loofig waren geworden, en deswege de vrije kerken geen andere keus hadden, dan om in het oprichten van vakscholen heil te zoeken.

Eerst waar een universitair leven opkomt, dat zich met de Gereformeerde kerken op den bodem van Gods Woord plaatst, vervalt dit.

Zeer terecht hebben dan ook de Gereformeerde kerken hier te lande, zoodra van zulk een universitair leven weer de gelukkige teekenen gezien werden, het monopolie der vakschool opgeheven en het universitair leven weer geëerd.

Dat dit daarom niet leidde tot een prijs-

geven van goede ma-

Ware he-
zin naar-
dat men i-
twintig go-
had, zoo w-
geweest.

Maar dit-
Men von-
dan één en-
versiert ne-
Principie-
zou uit dien-
universiteit-
dit was te-

Niet als-
waarmede-
beginselen-
daar. Maar-
hoeverre h-
zou, niet e-
haar recht-
formeerde-
Want we-
statuten, da-
van de reel-
de Gerefor-

nog iets a-
schrijft, en-
reeds heeft-
Stel nu, h-
het van Cu-
verre zij en-
om het sta-
zij die ene-
van zulk e-

De kerke-
zich niet in-
maken van-
en moesten-
roeping tot-
in stand hou-
inrichting, n-

We wete-
vatten, en i-
gingen van-
beginselen na-
ning, tot het-
diensvolgve-
normalen z-
de kerken i-

Deze voi-
op zichzelf-
het besluit-
geweest, da-
had, ook-
erkennen. V-

behoort, m-
en wat uit-
niet erkend-
waar immer-

Doch hie-
De kerken-
maar zonde-
principium-
gelicht, en i-

het recht, o-
laten vallen-
en wereldbi-<